

Kostivere Kool

Eesti keele ja kirjanduse ainekava

Kostivere 2014

Sisukord

1. Keele ja kirjanduse ainevaldkond	3
1.1. Keele- ja kirjanduspädevus	3
1.2. Ainevaldkonna õppeained ja maht	4
1.3. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming	4
1.4. Üldpädevuste arendamine ainevaldkonnas	5
1.5. Lõiming ja läbivad teemad	7
1.6. Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine ainevaldkonnas	9
1.7. Õpitulemuste hindamine	10
1.8. Füüsiline õppekeskkond	10
2. Eesti keel	12
2.1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid eesti keele õppeaines	12
2.2. Õppeaine kirjeldus	12
2.3. Taotletavad õpitulemused eesti keele õppeaines	13
2.4. Eesti keele õppeaine õppesisu ja taotletavad õpitulemused klassiti	14
Tabel 2. Õppesisu ja taotletavad õpitulemused 5. klassis (eesti keel)	14
Tabel 3. Õppesisu ja taotletavad õpitulemused 6. klassis (eesti keel)	16
Tabel 4. Õppesisu ja taotletavad õpitulemused 7. klassis (eesti keel)	18
Tabel 5. Õppesisu ja taotletavad õpitulemused 8. klassis (eesti keel)	21
Tabel 6. Õppesisu ja taotletavad õpitulemused 9. klassis (eesti keel)	23
2.5. Läbivate teemade käsitlemine eesti keele õppetegevuste kaudu	24
3. Kirjandus	26
3.1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid kirjanduse õppeaines	26
3.2. Õppeaine kirjeldus	26
3.3. Taotletavad õpitulemused kirjanduse õppeaines	30
3.4. Kirjanduse õppeaine õppesisu ja taotletavad õpitulemused klassiti	30
Tabel 7. Õppesisu ja taotletavad õpitulemused 5. klassis (kirjandus)	30
Tabel 8. Õppesisu ja taotletavad õpitulemused 6. klassis (kirjandus)	33
Tabel 9. Õppesisu ja taotletavad õpitulemused 7. klassis (kirjandus)	36
Tabel 10. Õppesisu ja taotletavad õpitulemused 8. klassis (kirjandus)	39
Tabel 11. Õppesisu ja taotletavad õpitulemused 9. klassis (kirjandus)	43
3.5. Läbivate teemade käsitlemine kirjanduse õppetegevuste kaudu	46

1. Keele ja kirjanduse ainevaldkond

1.1. Keele- ja kirjanduspädevus

Taotletavad õpitulemused ainevaldkonnas

Põhikooli lõpetaja:

- 1) väärtustab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
- 2) tajub keeleoskust õpioskuste alusena ning oma identiteedi olulise osana;
- 3) on omandanud põhiteadmised keelest ning õigekirjaoskuse;
- 4) on keeleteadlik, väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, arvestades kultuuris väljakujunenud keelekasutustavasid;
- 5) kuulab, loeb ja kirjutab mõtestatult eri liiki tekste ning esitab teavet eri viisidel;
- 6) kasutab asjakohaselt eri suhtluskanaleid; suudab leida, kriitiliselt hinnata ning kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet;
- 7) tunneb ja väärtustab nii rahvuskirjandust kui ka teiste rahvaste kirjandust, nii oma rahvuslikku pärimuskultuuri kui ka kodumaa kultuuritraditsioone ning kultuurilist mitmekesisust;
- 8) on lugenud eakohast väärtkirjandust, kujundanud kirjanduse kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning rikastanud mõtte- ja tundemaailma, arenenud isiksusena;
- 9) tajub kirjandusteost kui kunstiteost, mõistab teose sisu ning hindab selle kunstilisi väärtusi;
- 10) suudab kujundada ja väljendada oma isiklikku arvamust ning tunnustab ja arvestab teiste inimeste arvamust;
- 11) väärtustab ausust ja õiglust ning inimväärikat ja vastutustundelist käitumist;
- 12) oskab õppida, hangib teavet eri allikatest ning kasutab sõnaraamatuid ja käsiraamatuid.

1.2. Ainevaldkonna õppeained ja maht

Ainevaldkonna õppeained on eesti keel ja kirjandus. Eesti keelt õpitakse 1.–9. klassini, kirjandust 5.–9. klassini.

Eesti keele ja kirjanduse nädalatundide jaotumine klassiti II ja III kooliastmes on esitatud järgnevas tabelis (tabel 1).

Tabel 1. Ainevaldkonna nädalatundide jaotumine klassiti.

Klass	Eesti keel	Kirjandus
II kooliaste		
5. klass	3 nädalatundi	2 nädalatundi
6. klass	3 nädalatundi	2 nädalatundi
III kooliaste		
7. klass	3 nädalatundi	2 nädalatundi
8. klass	2 nädalatundi	2 nädalatundi
9. klass	2 nädalatundi	2 nädalatundi

1.3. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Keel kui kultuuri kandja ja mõtlemise põhivahend on oluline inimese tunnetuslikus arengus ning tema maailmapildi kujunemises. Keel kui üks ühiskonna toimimise põhivahendeid on tähtis inimese sotsialiseerumisel ja tema kujunemisel ühiskonna tegusaks liikmeks.

Sotsiaalne kirjaoskus tähendab kriitilist ja teadlikku toimimist keele toel nii isiklikus ja avalikus sfääris kui ka õppimises ja töös. Keel toimib tekstide kujul igas valdkonnas ning selle olukorratüüpides erinevalt; igaühele neist on omased kindlat liiki tekstid oma eri- ja üldsõnavara ning kirjakeele või argigrammatikaga. Seepärast on inimesele ühtviisi vajalikud teadmised ja oskused, mis hõlmavad keelt, selle variante ja tekste ning lubavad toime tulla suulise ja kirjaliku suhtlusega, tekstide vastuvõtu ning loomisega. Eesti keelel kui emakeelel ja hariduskeelel on õppekavas eriline koht: eesti keele oskus on nii õppekava omandamise alus kui ka eesmärk.

1.–4. klassis on eesti keel integreeritud õppeaine, mis taotleb nii keele- kui ka kirjandusõpetuse eesmärgi. Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eri õppeained, kuid jäävad tugevasti lõimituks, arendades eri liiki tekstide kaudu üht- ja sedasama – sihipärase lugemise ja kirjutamise oskust.

Kirjandusõpetus taotleb küll eeskätt õpilaste kirjandushuvi ja lugejavõimete kujunemist ning kõlbelis-emotsionaalset arengut kirjandusteoste lugemise ja mõtestamise toel, kuid kirjandustundides vaadeldakse ka ilukirjanduskeele eripära ning arendatakse õpilaste suulist ja kirjalikku väljendusoskust.

Ainevaldkonna õppeainete lõimimise põhialus on avar käsitlus tekstidest, mis hõlmab nii suulisi kui ka kirjalikke, tarbe- ja ilukirjandustekste, samuti pildilise, graafilise ning teiste tekstiliikide kombinatsioone. Ainevaldkonna õppeainete koostoimes omandatakse teiste õppeainete õppimiseks vajalikke kuulamis-, kõnelemis-, lugemis- ja kirjutamisstrateegiaid, üheks eesmärgiks on kujundada soovi ning oskust oma mõtteid väljendada.

Keelekasutust ning oskust tekste mõista ja luua arendatakse teksti- ja õigekeelsusõpetuse kaudu. Eesti keelt ja kirjandust õppides omandab õpilane keelelise suhtluse oskused ja vilumused, õpib oma mõtteid ning tundeid väljendama, kuuldut ja loetut analüüsima ning kogutud teavet üldistama. Kirjanduse lugemine ja käsitlemine tundides avardab õpilase kultuuri- ja elukogemusi, rikastab sõnavara, soodustab kirjandushuvi ning lugejavõimete ja isiksuse arengut.

Ainevaldkonna õppeained tervikuna toetavad õpilaste keelepädevuse ja kommunikatiivsete oskuste kujunemist ning esteetilist, kultuurilist ja sotsiaalset arengut.

1.4. Üldpädevuste arendamine ainevaldkonnas

Üldpädevused on oskused ja suhtumised, mis peaksid kujunema kõigi õppeainete koostoimel. Kostivere Kooli õppekava üldosas on nimetatud järgnevad üldpädevused:

- 1) Kultuuri- ja väärtuspädevus – õpilane omab arusaamist omakultuurist ja kultuurilisest mitmekesisusest, kasutades selleks ilusat eesti keelt; väljendab hoolivust, lugupidamist, tolerantsust inimeste omavahelises suhtluses; hindab ja mõistab iseennast, mõtestab oma tegevusi ja käitumist; suudab tajuda oma seotust teiste inimeste ja kogukonnaga, tunnustab kaaslast.
- 2) Õpipädevus – õpilane on õppeprotsessis aktiivne osaleja ja võtab võimetekohaselt osa oma õppimise eesmärgistamisest; oskab oma õppimist analüüsida ja juhtida; teeb valikuid, eristab olulist ebaolulisest koolis ja väljaspool kooli; leiab vajalikku infot; suudab õppimist planeerida ja plaani järgida, kasutades erinevaid õpioskusi ja –strateegiaid; on valmis elukestvaks õppimiseks ning karjääriotsuste tegemiseks; tugineb varasematele teadmistele ning konstrueerib nende põhjal uue teabe.
- 3) Sotsiaalne ja kodanikupädevus – õpilasel on kodanikujulgust ning ta järgib ühiskonnas kehtivaid väärtusi ja norme; saab aru demokraatliku ühiskonna toimimise alustest; teeb

koostööd erinevates olukordades; aktsepteerib inimestega suhtlemisel nende erinevusi.

- 4) Enesemääratluspädevus – õpilane on tasakaalukas ja enesekindel, tunneb oma tugevaid ja nõrku külgi ning omab adekvaatset enesehinnangut; oskab juhtida oma käitumist, järgib terveid eluviise.
- 5) Suhtluspädevus – õpilane väljendub selgelt ja asjakohaselt korrektses eesti keeles; oskab luua, hoida ja hinnata suhteid kaaslastega, arvestades suhtluspartnerit; kirjutada eri liiki tekste, kasutades korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ja väljendusrikast keelt.
- 6) Ettevõtlikkuspädevus – õpilane on võimeline looma ideid, püstitama eesmärgi ja viima neid ellu erinevates elu- ning tegevusvaldkondades, vastutades tulemuste eest; näitab üles initsiatiivi, oskab õpitut kodukoha probleemidega seostada; pakub välja lahendusi; väärtustab uuendusi, arvestades võimalikke riske.
- 7) Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus – õpilane mõtleb loogiliselt, kasutades matemaatikale omast keelt; suudab seostada tavaelu koolis õpituga.
- 8) Digipädevus – õpilane suudab kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvus ühiskonnas; leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust; suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades; olla teadlik digikeskkonna ohtudest.

Arvestades eesti keele ja kirjanduse õppeainete spetsiifikat on nende õppeprotsessis võimalik taotleda ja toetada enamiku üldpädevuste kujunemist. Eesti keele ja kirjanduse õppeainete õpitegevuste tulemusena taotletakse, et kolmanda kooliastme lõpus õpilane:

- 1) hindab harmoonilisi inimsuhteid, mõistab oma rolli pereliikmena, sõbrana, kaaslasena ja õpilasena; peab kinni kokkulepetest, on usaldusväärne ning vastutab oma tegude eest;
- 2) oskab keskenduda õppeülesannete täitmisele, oskab suunamise abil kasutada eakohaseid õpivõtteid (sealhulgas paaris- ja rühmatöövõtteid) olenevalt õppeülesande iseärasustest;
- 3) väärtustab oma rahvust ja kultuuri teiste rahvuste ning kultuuride seas, suhtub inimestesse eelarvamusteta, tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi ning mõistab kompromisside vajalikkust;
- 4) oskab oma tegevust kavandada ja hinnata ning tulemuse saavutamiseks vajalikke tegevusi valida ja rakendada, oma eksimusi näha ja tunnustada ning oma tegevust korrigeerida;
- 5) oskab oma arvamust väljendada, põhjendada ja kaitsta, teab oma tugevaid ja nõrku külgi ning püüab selgusele jõuda oma huvides;

- 6) oskab mõtestatult kuulata ja lugeda eakohaseid tekste, luua eakohasel tasemel keeleliselt korrektseid ning suhtlussituatsioonile vastavaid suulisi ja kirjalikke tekste ning mõista suulist kõnet;
- 7) oskab kasutada arvutit ja interneti suhtlusvahendina ning oskab arvutiga vormistada tekste;
- 8) oskab leida vastuseid oma küsimustele, hankida erinevatest allikatest vajalikku teavet, seda tõlgendada, kasutada ja edastada; oskab teha vahet faktil ja arvamusel;
- 9) järgib ühiselu norme;
- 10) väärtustab kunstiloomingut ning suudab end kunstivahendite abil väljendada;
- 11) väärtustab tervislikke eluviise;
- 12) on leidnud endale sobiva harrastuse.

1.5. Lõiming ja läbivad teemad

Õppetegevust kavandades ja korraldades toetatakse lõimingut teiste õppeainetega läbivate teemade kaudu. Erinevates õppeainetes käsitletakse läbivalt järgnevaid teemasid:

1. Läbiva teema „**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine**“ käsitlemine II kooliastmes keskendub õpilase sotsiaalsetele ja toimetulekuoskustele, oma huvide ja võimete tundmaõppimisele ning arendamisele. Eesmärk on aidata õpilasel kujundada põhilisi õpioskusi, empaatiavõimet ning suhtlemis- ja enesekontrollioskusi. Õpilasele tutvustatakse erinevaid elukutseid ja töid ning nende seost inimeste individuaalsete eelduste ja huvidega.
2. Läbiva teema „**Keskkond ja jätkusuutlik areng**“ käsitlemine II kooliastmes keskendub peamiselt koduümbruse ja Eesti keskkonnaprobleemide käsitlemisele. Arendatakse tahet osaleda keskkonnaprobleemide ärahoidmises ja lahendamises ning kujundatakse keskkonnaalast otsustamisoskust. Arendatakse säästvat suhtumist ümbritsevasse ja elukeskkonna väärtustamist, õpitakse teadvustama end tarbijana ning toimima keskkonda hoidvalt.
3. Läbiva teema „**Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus**“ käsitlemine II kooliastmes on oluline toetada õpilase initsiatiivi ning pakkuda talle võimalusi ja abi ühisalgatusteks. Õpilasi innustatakse iseseisvalt tegutsema ühise eesmärgi nimel ning võtma sellega kaasnevat vastutust ja kohustusi. Oluline on suunata õpilasi leidma jõukohastele probleemidele loomingulisi lahendusi ning aidata neil kogeda koos tegutsemise kasulikkust ja vajalikkust.
4. Läbiva teema „**Kultuuriline identiteet**“ käsitlemisel II kooliastmes on tähtis kujundada positiivseid hoiakuid erinevate kultuuride ja inimeste suhtes ning vältida eelarvamusliku suhtumise kujunemist. Õpitakse respektierima erisusi ja hindama neid kui kultuurilist

mitmekesisust ning kultuuride vastastikuse rikastamise vahendit. Õppes ja kasvatuses leitakse võimalusi, kus õppija saab rakendada oma teadmisi ja oskusi omakultuuri tutvustamiseks näiteks koolide ja rahvusvaheliste projektide kaudu.

5. Läbiva teema „**Teabekeskond**“ käsitlemisel II kooliastmes on käsitluse keskmes avalikus ja privaatses ruumis toimimise seaduspärasused ning põhiliste kommunikatsiooniformaatide tundmaõppimine. Õpilane harjub internetis liikudes eristama avalikku ja isiklikku sfääri ning valima selle põhjal õiget suhtlusviisi. Teise kooliastme jooksul harjutakse lugema ja kuulama uudist kui üht ajakirjanduse põhilist tekstiliiki, hindama selle kvaliteeti ning tuvastama uudises puuduvat teavet.
6. Läbiva teema „**Tehnoloogia ja innovatsioon**“ käsitlemine II kooliastmes põhineb eelkõige kooli ja õppetööga seonduvatel praktilistel ülesannetel, mis eeldavad tehnoloogia rakendamist ainetundides. Õppetegevuste planeerimisel lähtutakse järgmistest teemavaldkondadest: avastamisrõõm ja õppimiskogemused, tänapäevased teabeotsimis- ja –edastamisvõimalused, internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas, internet kui ohuallikas, käitumine suhtlusportaalides, film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad jms
7. Läbiva teema „**Tervis ja ohutus**“ käsitlemisel II kooliastmes pööratakse teadmiste ja oskuste kujundamise kõrval tähelepanu eelkõige vastavasisuliste väärtushinnangute kujundamisele, õpetuse elulähedusele ja levinuma riskikäitumise ärahoidmisele (käitumine, millega kaasnevad nt vigastused, ohu tekkimine, alkoholi jt uimastite kuritarvitamine, suitsetamine, seksuaalne riskikäitumine, ebatervislik toitumine, vähene kehaline aktiivsus ja kehaline ülekoormus). Õppemeetoditest sobivad aktiivõppemeetodid, arutelu, rühmatöö, rollimängud ja demonstratsioonid. Õppetööd ainetundides saavad täiendada noortelt noortele metoodikal põhinevad tunnivälised projektid.
8. Läbiva teema „**Väärtused ja kõlblus**“ käsitlemisega II kooliastmes teadvustatakse ja mõtestatakse kõlbelisi norme ning kujundatakse sallivust ja lugupidamist erinevate inimeste vastu. Erinevaid vaatenurki pakkuva käsitluse kaudu taotletakse õpilase isiklike seisukohtade kujunemist humanistlike kõlbeliste normide taustal. Õpilase mõttearendustesse tuleks suhtuda paindlikult, jättes õpilasele võimaluse säilitada oma arvamus. Õppemeetoditest on kesksel kohal lugude analüüs, aktiivõppemeetodid, rühmatöö, konfliktsete juhtumite arutelu ning rollimängud. Õppevara kaudu tutvustatakse õpilasele positiivseid kõlbelisi eeskujusid ja ideaale. Igapäevases koolielus pakutakse võimalusi rakendada omandatud teadmisi.

Läbivad teemad „Väärtused ja kõlblus“ ning „Kultuuriline identiteet“ on ainevaldkonna õppeainetele eriomased teemad, mida käsitletakse läbivalt ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsid, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades.

Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ eesmärgiseadega on kooskõlas kõik ainevaldkonnas taotletavad pädevused: õpipädevus, funktsionaalne lugemisoskus, suuline ja kirjalik väljendusoskus ning tekstiloomine. Arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, suutlikkust oma arvamust kujundada ja väljendada ning probleeme lahendada. Õppetegevus võimaldab õpilasel märgata oma ainespetsiifilisi kalduvusi ning arendada loomevõimeid.

Läbivate teemade „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ ning „Tervis ja ohutus“ käsitus taotleb õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, keskkonnateadlikuks, vastutustundlikuks ning tervist ja turvalisust väärtustavaks inimeseks. Ainevaldkonna õppeainetes toetatakse neid arengusuundumusi teemakohaste tekstide, sh meediatekstide valiku ja analüüsi ning neis tõstatatud probleemide üle arutlemisega suulises ja kirjalikus vormis.

Läbiva teema „Teabekeskond“ käsitlemine valdkonna õppeainetes hõlmab eri allikatest (sh internetist) teabe hankimist, selle kriitilist hindamist ja kasutamist nii keeleteadmiste ning õppeteemakohaste teadmiste laiendamiseks kui ka tekstiloomes.

1.6. Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine ainevaldkonnas

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

1. peetakse silmas õppekava alusväärtusi, üldpädevusi, õppeaine eesmärgi ja õpitulemusi ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
2. jälgitakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevuseks;
3. võimaldatakse õppida üksi ja koos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
4. arvestatakse õpilaste individuaalseid iseärasusi ning kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste võimaldavad sobiva pingutustasemega õppida;
5. kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
6. laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, muuseum, näitus, raamatukogu;
7. kasutatakse mitmekesist õppemetoodikat, sh aktiivõpet: esitamine, rollimäng, loovtöö kirjutamine, arutelu, diskussioon, väitlus, õpimapi ja uurimistöö koostamine, projektõpe.

1.7. Õpitulemuste hindamine

Õpitulemused on kindlaks määratud kooliastmeti kahel tasemel: üldised õpitulemused ja õppevaldkondade õpitulemused. Õpitulemusi hinnates lähtutakse põhikooli riikliku õppekava üldosa ja teiste hindamist reguleerivate õigusaktide käsitlest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste) ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust taotletavatele õpitulemustele.

Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute või numbriliste hinnetega. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid.

Eesti keele õppeaines hinnatakse II ja III kooliastmes õpilase:

- 1) suulist ja kirjalikku suhtlust;
- 2) tekstide vastuvõttu;
- 3) tekstiloomet;
- 4) tekstide õigekeelsust.

Kirjanduse õppeaines parandab õpetaja kirjalike ülesannete puhul ka keelevead, kuid hinnates arvestatakse valdavalt töö sisu. Omaloominguliste tööde puhul võib lisahindega tunnustavalt hinnata ideelist ja esteetilist aspekti.

Kirjanduse õppeaines hinnatakse II ja III kooliastmes õpilase:

- 1) lugemist;
- 2) jutustamist;
- 3) teksti tõlgendamist, analüüsi ja mõistmist;
- 4) esitamist;
- 5) omaloomingut.

1.8. Füüsiline õppekeskkond

1. Valdav osa õpet toimub klassis, kus saab mööblit sobivalt ümber paigutada liikumistegevusteks (nt dramatiseeringud, õppemängud), rühmatöökaks ning ümarlaua-vestlusteks.
2. Klassiruumis kasutatakse õigekeelsussõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni.
3. Tundides kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, sh netisõnaraamatuid.
4. Tunde peetakse vajaduse korral arvutiklassis, kooli raamatukogus ning väljaspool kooli.

2. Eesti keel

2.1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid eesti keele õppeaines

Põhikooli eesti keele õpetusega taotletakse, et õpilane:

1. väärtustab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit, suhtub lugupidamisega teiste rahvaste keeltesse ja kultuuridesse;
2. tajub keeleoskust õpioskuste alusena ja oma identiteedi olulise osana, kujuneb teadlikuks keelekasutajaks;
3. omandab põhiteadmised keelest ja õigekirjaoskuse, tuleb eesti kirjakeelega toime isiklikus ja avalikus elus ning edasiõppimisel;
4. arendab keeleoskust kui eneseväljendus- ja suhtlusvahendit, arvestades kultuuris väljakujunenud keelekasutustavasid;
5. õpib asjakohaselt kasutama eri suhtluskanaleid; arendab oskust leida, kriitiliselt hinnata ning sihipäraselt kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet;
6. õpib tundma eri tekstiliike, nende seoseid ja kasutamisevõimalusi, arendab oma tekstitööoskusi nii tekstide vastuvõtja kui ka loojana;
7. arendab kriitilist mõtlemist ning analüüsi-, järeldus- ja põhjendusoskust;
8. harjub oma kirjakeeleoskuse täiendamiseks kasutama sõna- ja käsiraamatuid ning veebiallikaid;
9. suhtub tolerantselt eesti keele kui võõrkeele kasutamisse ja toetab muu emakeelega kaaslaste eesti keele omandamist.

2.2. Õppeaine kirjeldus

II ja III kooliastmes on neli õppevaldkonda: suuline ja kirjalik suhtlus, teksti vastuvõtt, tekstiloomine ning õigekeelsus ja keelehoole.

1. Suulise ja kirjaliku suhtluse õpetusega kujundatakse oskust silmast silma, telefoni, kirja ja meili teel ning interneti keskkonnas kahe- või mitmepoolselt toimida, tekste kokku võtta ja vahendada ning saavutada häid tulemusi rühma- ja paaristöös.
2. Teksti vastuvõtu õpetuse kaudu kujuneb teadlik suhe pikemate suuliste ja kirjalike tekstidega: kujundatakse oskust tekste valida ning leida, eesmärgipäraselt lugeda ja kuulata, teadvustades kuulamise ja lugemise strateegiaid, võimet teksti järjest sügavamini mõista ning tekstile reageerida.
3. Tekstiloomine õpetusega kujundatakse mitmekülgset ja eesmärgistatud eneseväljenduse oskust, mille puhul inimene tajub olukorda ja adressaati ning suudab oma mõtteid vajaliku täpsusega ja tekstiliigile omases vormis väljendada ning edastada.

4. Õigekeelsuse ja keelehoolde õpetusega kujundatakse keeleteadlikkust ning teadmisi keelest; eesti nüüdiskirjakeele teadlikku kasutamist, aga ka arusaamist keele arengust ja muutumisest. Valdkond annab aluse edenemisele teistes, eespool nimetatud õppevaldkondades, annab teadmisi eesti kirjakeele ja murrete stiilirikkusest ning kirjavara mitmekülsusest.

Õppevaldkondade lõimimise tulemusel areneb eakohaselt õpilase mõtlemisvõime, suhtlusoskus, enesetunnetus ja identiteet. Ta on võimeline eetiliselt, olusid ja partnerit arvestades suhtlema; kuulamis- ja lugemismaterjali oma eesmärkidel kriitikameelega valima ning analüüsima; tekstide toel teadlikumalt õppima ja tegutsema. Eesti keel kui õppeaine annab õpilasele võimaluse pidevalt ja mitmekülselt suhelda, lugeda ja kirjutada, arendada oma loomevõimet ning tekitab huvi nüansirikka ja tõhusa suhtluse, mitut liiki ja laadi tekstide ning keele vastu.

2.3. Taotletavad õpitulemused eesti keele õppeaines

Teise kooliastme lõpus õpilane:

1. suhtleb eesmärgipäraselt ning valib kontekstile vastava suhtluskanali;
2. oskab teha kuuldust ja loetust kokkuvõtet ning anda hinnangut nii suuliselt kui ka kirjalikult;
3. tunneb põhilisi tekstiliike ning oskab õpi- ja elutarbelisi tekste eesmärgipäraselt kasutada;
4. oskab luua õppetööks ja eluks vajalikke tekste ning neid korrektselt vormistada;
5. tunneb esinemise ettevalmistuse ja kirjutamise põhietappe ning oskab neid rakendada;
6. tunneb eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
7. oskab kasutada ÕSi ja teisi õigekeelsusallikaid.

Kolmanda kooliastme lõpus õpilane:

1. mõistab eesti keele tähtsust rahvuskultuuris ning hea keeleoskuse vajalikkust;
2. tuleb toime eesti kirjakeelega isiklikus ja avalikus elus ning edasi õppides; järgib kirjutades eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
3. suhtleb eesmärgipäraselt, valib konteksti sobiva suhtluskanali; väljendub kõnes ja kirjas asjakohaselt ja selgelt;
4. osaleb diskussioonides ja rühmatöös, avaldab oma arvamust põhjendatult ja keeleliselt korrektselt;
5. kuulab ja loeb arusaamisega eri liiki tekste, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid; vahendab loetut ja kuuldut suuliselt ning kirjalikult;
6. leiab asjakohast teavet meediast ja internetist, hindab seda kriitiliselt ning kasutab sihipäraselt;

7. tunneb tekstiliike ja nende kasutusvõimalusi ning oskab eesmärgipäraselt valmistuda eri liiki tekstide koostamiseks ja esitamiseks;
8. kirjutab eri liiki tekste ja vormistab need korrektselt;
9. kasutab sõna- ja käsiraamatuid ning leiab õigekeelsusabi veebiallikatest.

2.4. Eesti keele õppeaine õppesisu ja taotletavad õpitulemused klassiti

Eesti keele õppeaine õppesisu, taotletavad õpitulemused ning seosed üldpädevuste ja läbivate teemadega viiendas kuni üheksandas klassis on esitatud järgnevates tabelites.

Tabel 2. Õppesisu ja taotletavad õpitulemused 5. klassis (eesti keel)

Õppesisu	Õpitulemused	Üldpädevused	Läbivad teemad
Suuline ja kirjalik suhtlus			
Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ja kirjalikus tekstis. Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldule hinnangu andmine. Suuline arvamuse avaldamine etteantud teema piires, vastulausele reageerimine, seisukohast loobumine. Väite põhjendamine.	Õpilane: - valib juhendamise toel suhtluskanali; - leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleem-ülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi; - esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi ning annab hinnanguid.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Väärtused ja kõlblus“
Teksti vastuvõtt			
Eesmärgistatud lugemine, lugemist hõlbustavad võtted. Tööjuhendi lugemine. Kava, mõttekaart, joonis jm visualiseerivad vahendid. Tarbe- ja õppetekstide mõtestatud lugemine (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart). Kokkuvõtte konkreetsest materjalist (õppetekst, arutlus). Kuuldu konspekteerimine. Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ja vajaliku teabe leidmine. Visuaalselt esitatud info (foto, joonis, graafik) põhjal lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine.	Õpilane: - loeb ja kuulab isiklikult huvist ning õppimise eesmärkidel nii huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutabelisi tekste; - rakendab tuttavat liiki teksti lugemisel ja kuulamisel eri viise ja võimalusi; - valib juhendamise toel oma lugemisvara.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus Matemaatika-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Tervis ja ohutus“ „Väärtused ja kõlblus“
Tekstiloomine			

Ümberjutustamine: tekstilähedane, kokkuvõtlik, valikuline. Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt. Lühiettekande esitamine. Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi, inimese kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine. Jutustamine. Oma elamustest ja juhtumustest jutustamine ning kirjutamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine. Arutlemine. Probleemide nägemine vaadeldavas nähtuses. Põhjuse ja tagajärje eristamine.	Õpilane: • jutustab, kirjeldab, arutleb suuliselt ja kirjalikult, vormistab kirjalikud tekstid korrektselt; • esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne).	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enesemääratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Tervis ja ohutus“ „Väärtused ja kõlblus“
Õigekeelsus ja keelehoole			
<u>Üldteemad</u> Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled. Sugulaskeeled ja sugulasrahvad. <u>Häälikuõpetus ja õigekiri</u> Tähestik. Täis- ja kaashäälikud. Suluga ja suluta häälikud. Helilised ja helitud häälikud. Täis- ja kaashäälikuühend. Kaashäälikuühendi õigekiri. Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades). <u>Sõnavaraõpetus</u> Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa, liitsõna tähendusvarjund. Liitsõna ja liitega sõna erinevused. Sõnavara avardamine ja täpsustamine. Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka veebivariandist). <u>Vormiõpetus</u> Sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad ja muutumatud sõnad. Tegusõna. Tegusõna ajad: olevik, lihtminevik. Jaatava ja eitava kõne kasutamine. Tegusõna pööramine ainsuses ja mitmuses. Tegusõna oleviku- ja minevikuvormi kasutamine tekstis. Käändsõna. Käändsõnade liigid: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna. Käänamine. Käänded, nende küsimused ja tähendus. Õige	Õpilane: • tunneb eesti keele häälikusüsteemi, • järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid; • moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sh koondlauseid; • rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enesemääratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Väärtused ja kõlblus“

käände valik sõltuvalt lause kontekstist. Ainsus ja mitmus. <u>Lauseõpetus</u> Lause. Alus ja öeldis. Lause laiendamise lihtsamaid võimalusi. Korduvate lauseliikmete kirjavahemärgistamine koondlauses. Koondlause kasutamine tekstis. Lihtlause. Lihtlause kirjavahemärgid. Küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ja kasutamine. <u>Muud õigekirja teemad</u> Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isiku- ja kohanimed.			
--	--	--	--

Tabel 3. Õppesisu ja taotletavad õpitulemused 6. klassis (eesti keel)

Õppesisu	Õpitulemused	Üldpädevused	Läbivad teemad
Suuline ja kirjalik suhtlus			
Arvamuse avaldamine, põhjendamine paaris- või rühmatöö käigus, kõnejärg. Kaaslase parandamine, täiendamine. Arvamuse tagasivõtmine, kaaslasega nõustumine, kaaslase täiendamine, parandamine. Kaasõpilaste töödele hinnangu andmine ja tunnustuse avaldamine. Klassivestlus, diskussioon. Telefonivestlus: alustamine, lõpetamine. Suhtlemine virtuaalkeskonnas: eesmärgid, võimalused, ohud (privaatse ja avaliku ala eristamine). E-kiri.	Õpilane: • valib juhendamise toel suhtluskanali; peab sobivalt telefoni- ja mobiilivestlusi, kirja- ja meilivahetust; • võtab loetut ja kuuldot lühidalt kokku nii suuliselt kui ka kirjalikus vormis. • leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetel e, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Väärtused ja kõlblus“
Teksti vastuvõtt			
Raadio- ja telesaadete eripära, vormid ning liigid, eesmärgistatud kuulamine/vaatamine. Oma sõnadega kokkuvõtte tegemine. Saatekava. Trükiajakirjandus. Pressifoto. Karikatuur. Pildiallkiri. Teabegraafika. Reklaam: sõnum, pildi ja sõna mõju reklaamis, adressaat, lastele mõeldud reklaam. Tarbetekstide keel: kataloogid, kasutusjuhendid, toodete etiketid. Skeemist, tabelist, kuulutusest, sõiduplaanist, hinnakirjast andmete kirjanek ja seoste väljatoomine.	Õpilane • tunneb tavalisi tekstiliike ja nende kasutusvõimalusi; • võrdleb tekste omavahel, esitab küsimusi ja arvamusi ning teeb lühikokkuvõtte; • kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid tekstide tõlgendamisel ja seostamisel.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus Matemaatika-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Tervis ja ohutus“ „Väärtused ja kõlblus“

Tekstiloomed			
Protsesskirjutamine: suuline eeltöö, kava ja mõttekaardi koostamine, teksti kirjutamine, viimistlemine, toimetamine, avaldamine, tagasiside saamine. Kirjandi ülesehitus. Sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus. Mustand. Oma vigade leidmine ja parandamine. Alustekst, selle edasiarenduse lihtsamaid võtteid. Lisateabe otsimine. Erinevatest allikatest pärit info võrdlemine, olulise eristamine ebaolulisest, selle väljakirjutamine. Uue info seostamine oma teadmiste ja kogemustega, selle rakendamine konkreetsest tööülesandest lähtuvalt. Visuaalsed ja tekstilised infoallikad, nende usaldusväärsus. Teksti loomine pildi- ja näitmaterjali põhjal. Fakt ja arvamus. Kiri, ümbriku vormistamine. Lühiettekanne, esitlus Internetist või teatmeteostest leitud info põhjal. Privaatses ja avalikus keskkonnas suhtlemise eetika.	Õpilane: - leiab juhendamise toel tekstiloomeks vajalikku kirjalikku või suusõnalist teavet raamatukogust ja internetist; - tunneb esinemise ettevalmistuse põhietape; - tunneb kirjutamisprotsessi põhietape; - kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid ja kirju (ka e-kirju ja sõnumeid), oskab leida ja täita lihtsamaid planke ja vorme; - avaldatab viisakalt ja olukohaselt oma arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikus vormis; - kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid tekste uues ja seostades;	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Tervis ja ohutus“ „Väärtused ja kõlblus“
Õigekeelsus ja keelehoole			
<u>Üldteemad</u> Kirjakeel, argikeel ja murdekeel <u>Häälikuõpetus ja õigekiri</u> <i>g, b, d</i> s-i kõrval. <i>h</i> õigekiri. <i>i</i> ja <i>j</i> õigekiri (tegijanimed ja liitsõnad). <i>gi-</i> ja <i>ki-</i>liite õigekiri. Sulghäälik võõrsõna algul ja sõna lõpus, sulghäälik sõna keskel. <i>f-i</i> ja <i>š</i> õigekiri. Õppetegevuses vajalike võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri. Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades). Õigekirja kontrollimine sõnaraamatutest (nii raamatust kui veebivariandist). <u>Sõnavaraõpetus</u> Kirjakeelne ja kõnekeelne sõnavara, uudissõnad, murdesõnad, släng. Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka veebivariandist). <u>Vormiõpetus</u> Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Omadussõna käänamine koos nimisõnaga. <i>lik-</i> ja	Õpilane: - tunneb eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliikide tüüpuhte ja lihtvormide kasutust, järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid; - moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sh koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid; - leiab ja kontrollib „Eesti õigekeelsus-sõnaraamatust“ sõna tähendust ja õigekirja; - tunneb ära õpitud tekstiliigi; - rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Väärtused ja kõlblus“

ne-liiteliste omadussõnade käänamine ja õigekiri. Omadussõnade võrdlusastmed. Võrdlusastmete kasutamine. Omadussõnade tuletusliited. Omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (<i>ne-</i> ja <i>line-</i>liitelised omadussõnad). Arvsõnade õigekiri. Rooma numbrite kirjutamine. Põhi- ja järgarvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Kuupäeva kirjutamise võimalusi. Arvsõnade käänamine. Põhi- ja järgarvsõnade kirjutamine sõnade ja numbritega, nende lugemine. Arvsõnade kasutamine tekstis. Asesõnade käänamine ja kasutamine. Sõnaraamatute kasutamine käändsõna põhivormide kontrollimiseks. <u>Lauseõpetus</u> Liitlause. Lihtlause sidumine liitlauseks. Sidesõnaga ja sidesõnata liitlause. Kahe järjestikuse osalausega liitlause kirjavahemärgistamine. Otsekõne ja saatelause. Saatelause otsekõne ees, keskel ja järel. Otsekõne kirjavahemärgid. Otsekõne kasutamise võimalusi. Üte ja selle kirjavahemärgid. <u>Muud õigekirja teemad</u> Algustäheõigekiri: ajaloosündmused; ametinimetused ja üldnimetused; perioodikaväljaanded; teoste pealkirjad. Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri, lühendite lugemine.	analüüsid ja hinnates.		
---	------------------------	--	--

Tabel 4. Õppesisu ja taotletavad õpitulemused 7. klassis (eesti keel)

Õppesisu	Õpitulemused	Üldpädevused	Läbivad teemad
Suuline ja kirjalik suhtlus			
Kuuldust ja loetust kokkuvõtte tegemine, asjakohaste küsimuste esitamine. Meilivahetus, meili kirjutamine ja keelevahendite valik. Aktuaalse meediateksti kommenteerimine vestlusringis.	Õpilane: - oskab valida suhtluskanalit; peab asjalikku kirja- ja meilivahetust; - esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid; - võtab loetut ja kuuldut eesmärgipäraselt kokku ja vahendab	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskkond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“

	nii suulises kui ka kirjalikus vormis;		„Väärtused ja kõlblus“
Teksti vastuvõtt			
Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem jm). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine. Meedia olemus ja eesmärgid tänapäeval. Meediatekstide tunnused. Põhilised meediakanalid. Kvaliteetajakirjandus ja meelelahutuslik meedia. Fakti ja arvamuse eristamine. Meediatekstide põhiliigid: uudislugu, arvamuslugu, intervjuu, reportaaž, kuulutus. Uudisloo ülesehitus ja pealkiri. Arvamusloo ülesehitus ja pealkiri. Tele- ja raadiosaated.	Õpilane • seostab omavahel teksti, seda toetavat tabelit, pilti ja heli; • reageerib tekstidele sihipäraselt nii suuliselt kui ka kirjalikult ning sobivas vormis: võrdleb tekste omavahel, selgitab arusaamatuks jäänut, esitab küsimusi, vahendab ja võtab kokku, kommenteerib, esitab vastuväiteid, loob tõlgendusi ja esitab arvamusi ning seostab teksti oma kogemuse ja mõtte-tega; • kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti tõlgendamisel, tekstide seostamisel ja tekstile reageerimisel.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus Matemaatika-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Tervis ja ohutus“ „Väärtused ja kõlblus“
Tekstiloomine			
Kirja kirjutamine ja vormistamine, keelevahendite valik. Teabe edastamine, reprodutseerimine, seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires. Uudisloo kirjutamine: materjali kogumine, infoallikad, vastutus avaldatu eest. Uudisloo pealkirjastamine. Intervjuu tegemine: valmistumine, küsitlemine, kirjutamine, toimetamine ja vormistamine. Kirjalike tööde vormistamise põhimõtted. Teksti arvutitöötlus. Arvamusloo suuline ja kirjalik kommenteerimine: isikliku seisukoha kujundamine käsitletava probleemi kohta, selle põhjendamine.	Õpilane: • põhjendab ja avaldab viisakalt, asja- ja olukohaselt oma arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikus vormis; • kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid nii tekste luues kui ka seostades; • oskab ette valmistada, kirjutada ja suuliselt esitada eri tüüpi tekste (jutustav, kirjeldav, arutlev); vormistab tekstid korrektselt.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Tervis ja ohutus“ „Väärtused ja kõlblus“
Õigekeelsus ja keelehoole			
<u>Üldteemad</u>	Õpilane: • eristab kirjakeelt argikeelest;	Väärtuspädevus Õpipädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“

Kirjakeel ja argikeel. Eesti keele murded. Oskussõnavara. Sõnadeta suhtlemine. <u>Häälikuõpetus ja õigekiri</u> Häälikute liigitamine. Kaashäälikuühendi põhireegli rakendamine liitega sõnades, kaashäälikuühendi õigekirja erandid. Veaohtliku häälikuõigekirjaga sõnad. Omasõnad ja võõrsõnad. Veaohtlike võõrsõnade õigekiri. Silbitamine, pikk ja lühike silp. Õigehäälde: rõhk ja välde. Välte ja õigekirja seosed. ÕS-ist (nii veebi- kui ka raamatuvariandist) õigekirja ja õigehäälde kontrollimine. <u>Sõnavaraõpetus</u> Sõna ja tähendus, sõnastuse rikastamine, sünonüümide tähendusvarjundid. Homonüümid ja veaohtlikud paronüümid. <u>Vormiõpetus ja õigekiri</u> Sõnaliigid: tegusõnad, käandsõnad (nimi-, omadus, arv- ja asesõnad) ja muutumatud sõnad (määr-, kaas-, side- ja hüüdsõnad). Sõnaliikide funktsioon lauses. Tegusõna pöördelised vormid: pööre, arv, aeg, kõneviis, tegumood. Tegusõna vormide kasutamine lauses. Tegusõna käändelised vormid. Tegusõna astmevaheldus: veaohtlikud tegusõnad ja sõnavormid. Õige pöördevormi leidmine ÕS-ist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Liit-, ühend- ja väljendtegasõna. Tegusõna kokku- ja lahkukirjutamine. Käandsõnad. Käänetevahelised seosed. Veaohtlikud käändevormid. Käandsõna astmevaheldus: veaohtlikud käandsõnad ja sõnavormid. Õige käändevormi leidmine ÕS-ist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Omadussõna võrdlusastmed: veaohtlikud sõnad. Käandsõna kokku- ja lahkukirjutamine. Numbrite kirjutamine: põhi- ja järgarvud, kuupäevad, aastad, kellaajad. Muutumatud sõnad. Määr- ja kaassõnade eristamine.	• teab eesti keele murdeid; • järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid; • oskab õigekirjajuhiseid leida veebiallikatest, sõna- ja käsiraamatutest; • teab eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliike ja -vorme; • rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsid ja hinnates; • teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni; • kasutab tekstide koostamisel tavakohast ülesehitust ja vormistust.	Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus	„Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Väärtused ja kõlblus“
--	---	--	---

Tabel 5. Õppesisu ja taotletavad õpitulemused 8. klassis (eesti keel)

Õppesisu	Õpitulemused	Üldpädevused	Läbivad teemad
Suuline ja kirjalik suhtlus			
Suhtlusolukord, suhtlusolukorra komponendid, suhtluspartnerid. Erinevates suhtlusolukordades osalemine. Suhtlusolukorraga arvestamine. Suhtlemisel partneri arvestamine. Suulise suhtlemise tavad eesti keeles: pöördumine, tervitamine, telefonivestlus. Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmatöö käigus arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Diskussioon. Kompromissi leidmine, kaaslaste õeldu/ tehtu täiendamine ja parandamine. Kaaslaste tööle põhjendatud hinnangu andmine. Suulise arutelu tulemuste kirjalik talletamine. Väitlus, väitluse reeglid.	Õpilane: • peab sobivalt telefoni- ja mobiilivestlusi; • käsitleb koos partneri või rühmaga sihipäraselt eakohaseid teemasid ning lahendab probleemülesandeid, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi; • oskab algatada, arendada, tõrjuda ja katkestada nii suhtlust kui ka teemasid; väljendab oma seisukohti ja sõnastab vajadusel oma eriarvamuse; teeb ettepanekuid, esitab omapoolseid põhjendusi, annab vajadusel lisateavet.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enesemääratluspädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkuspädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Väärtused ja kõlblus“
Teksti vastuvõtt			
Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamžanrid), nende eesmärgid. Teksti vastuvõtmise viisid. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine. Kõne kuulamine, märkmete tegemine. Konspekterimine. Kõne põhjal küsimuste esitamine. Tekstist olulisema teabe ja probleemide leidmine, tekstist kokkuvõtte tegemine. Reklaamtekst, reklaamtekstide eesmärk ja tunnused. Reklaami keel. Kriitiline lugemine. Avalik ja varjatud mõjutamine. Peamised keelelised mõjutamisvõtted, demagoogia. Meediaeetika kesksed põhimõtted. Sõnavabaduse põhimõte ja selle piirangud. Teabetekstide eesmärk, teabeteksti tunnused ja ülesehitus. Juhend ja uurimus. Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine.	Õpilane • orienteerub tekstimaailmas: tunneb olulisi tekstiliike (peamisi tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamžanreid), nende põhijooni ja kasutusvõimalusi; • teab, et teksti väljenduslaad sõltub teksti kasutusvaldkonnast liigist ja autorist; eristab tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamtekstide stiile üksteisest, argisuhtluse ja ilukirjanduse stiilist; • teab peamisi mõjutusvahendeid.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enesemääratluspädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkuspädevus Matemaatika-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Tervis ja ohutus“ „Väärtused ja kõlblus“

Tekstiloomed			
Teabe edastamine, reprodutseerimine, seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires. Erinevat liiki alustekstide põhjal kirjutamine. Refereerimine. Teabeallikatele ja alustekstidele viitamise võimalused. Viidete vormistamine. Kõneks valmistumine, kõne koostamine ja esitamine. Kõne näitlikustamine. Ettekande koostamine ja esitamine. Kirjandi kirjutamise eeltöö: mõtete kogumine, kava koostamine, mustandi kirjutamine. Kirjandi teema ja peamõtte, kirjandi ülesehitus. Teksti liigendamine. Jutustava, kirjeldava või arutleva kirjandi kirjutamine.	Õpilane: • leiab tekstiloomeks vajalikku kirjalikku või suusõnalist teavet raamatu-kogust ja internetist; valib kriitiliselt oma teabeallikaid ja osutab nendele sobivas vormis; • tunneb esinemise ettevalmistuse ja kirjutamise protsesse ja kohandab neid oma eesmärkidele; • oskab eesmärgipäraselt kirjutada kirjandit; • oskab suuliselt esineda (tervitab, võtab sõna, koostab ja peab lühikest ettekannet ja kõnet).	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Tervis ja ohutus“ „Väärtused ja kõlblus“
Õigekeelsus ja keelehoole			
Üldteemad Eesti kirjakeele kujunemine 19. sajandil. <u>Algustäheõigekiri</u> Nimi, nimetus ja pealkiri. Isikud ja olendid; kohad ja ehitised; asutused, ettevõtted ja organisatsioonid; riigid ja osariigid; perioodikaväljaanded; teosed, dokumendid ja sarjad; ajaloosündmused; üritused; kaubad. <u>Lauseõpetus ja õigekiri</u> Lause. Lause suhtluseesmärgid. Lauseliikmed: öeldis, alus, sihitis, määrus ja öeldistäide. Täiend. Korduvate eri- ja samaliigiliste lauseliikmete ja täiendite kirjavahemärgistamine, koondlause. Lisandi ja ütte kirjavahemärgistamine ja kasutamine lauses. Liht- ja liitlause. Lihtlause õigekiri. Rindlause. Rindlause osalause ühendamise võimalused, rindlause kirjavahemärgistamine. Põimlause. Pea- ja kõrvallause. Põimlause õigekiri. Segaliitlause. Lauselühend. Lauselühendi õigekiri. Lauselühendi asendamine kõrvallausega. Liht- ja liitlause sõnajärg. Otsekõne, kaudkõne ja tsitaat. Otsekõnega lause muutmise kaudkõneks.	Õpilane: • teab eesti keele lauseehituse peajooni; tunneb keelendite stiiliväärtust; oskab keelendeid tekstis mõista ja kasutada; • teab suulise ja kirjaliku keelevormi erijooni; • järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid; • oskab õigekirjajuhiseid leida sõna- ja käsiraamatutest ning veebiallikatest; • rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsides ja hinnates; • teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni; • kasutab tekstide koostamisel tavakohast ülesehitust ja vormistust.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Väärtused ja kõlblus“

Tabel 6. Õppesisu ja taotletavad õpitulemused 9. klassis (eesti keel)

Õppesisu	Õpitulemused	Üldpädevused	Läbivad teemad
Suuline ja kirjalik suhtlus			
Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud. Veebipõhised suhtluskanalid: jututoad, blogid, kommentaarid. Veebis kommenteerimine. Keeleviisakus ja -väärikus. Anonüümsuse mõju keelekasutusele. Aktuaalse meediateksti kommenteerimine vestlusringis. Loetu kirjalik ja suuline vahendamine. Suhtlemine ajakirjanikuga. Väitlus, väitluse reeglid	Õpilane: • esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid; • suudab asjalikult sekkuda avalikku diskussiooni meediakanalites, üritustel ja mujal; • kommenteerib veebis asjakohaselt.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskkond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Väärtused ja kõlblus“
Teksti vastuvõtt			
Veebilehed: eesmärgid ja ülesehitus. Veebist teabe otsimine, teabeallikate ja info kriitiline hindamine. Teabe talletamine ja süstematiseerimine. Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem jm). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine. Tarbetekstide eesmärk, tarbetekstide tunnused ja ülesehitus. Tarbe- ja teabetekstidest olulise info leidmine, süstematiseerimine ja selle põhjal järelduste tegemine. Funktsionaalstiilid: tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamitekstide keelekasutus.	Õpilane: • loeb ja kuulab avaliku eluga kursisoleku ja õppimise või töö eesmärkidel ning isiklikust huvist; rakendab lugemise ja kuulamise eri viise ja võimalusi; • loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ja arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbeline tekste; • valib teadlikult oma lugemisvara; • suudab teha järeldusi kasutatud keelevahenditest, märkab kujundlikkust.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus Matemaatika-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskkond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Tervis ja ohutus“ „Väärtused ja kõlblus“
Tekstiloomine			
Arutlusteema leidmine ja sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal. Arutluse põhiskeem: väide, põhjendus, järeldus. Teksti pealkirjastamine. Tekstilõik, tekstilõigu ülesehitus. Lõikude	Õpilane: • oskab eesmärgipäraselt kirjutada kirjandit; asjalikke kommentaare ja arvamusalaldusi; • oskab kirjutada elulugu, avaldusi,	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“

järjestamise põhimõtted ja võimalused. Teksti sidusus. Jutustava, kirjeldava ja arutleva tekstiosa sidumine tervikuks. Sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel vastavalt suhtluseesmärkidele. Kirjaliku ja suulise keelekasutuse eripära. Teksti keeleline toimetamine: sõnastus- ja lausestusvigade parandamine. Keeleteadmiste rakendamine töös tekstidega. Keelekujundite kasutamine tekstiloomel: konteksti sobivad ja sobimatud kujundid. Tarbetekstide koostamine ja vormistamine: elulookirjeldus, seletuskiri, avaldus, taotlus.	seletuskirju ja taotlusi; • seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toiminguga eesmärgiga ja teiste tekstidega; • vahendab kuulnud ja loetud tekste eetilisel, sobiva pikkuse ja täpsusega.	Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Tervis ja ohutus“ „Väärtused ja kõlblus“
Õigekeelsus ja keelehoole			
<u>Üldteemad</u> Keeleuuendus. Kirjakeele areng tänapäeval: võimalused ja ohud. Keelesugulus, soomeugri ja indoeuroopa keeled. Eesti keele eripära, võrdlus teiste keeltega. <u>Häälikuõpetus ja õigekiri</u> Muutumatute sõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Tsitaatsõnade märkimine kirjas. Võõrnimede õigekiri ja vormimoodustus. Lühendamise põhimõtted ja õigekiri, lühendite käänamine. Poolitamine, sh võõrsõnade ja nimede poolitamine. Arvuti keelekorrektori kasutamine. <u>Sõnavaraõpetus</u> Keelendite stiilivärving, seda mõjutavad tegurid. Fraseologismid, nende stiilivärving. Sõnavara täiendamise võimalused: sõnade tuletamine, liitmine ja tehissõnad. Sagedamini esinevad tuletusliited ja nende tähendus. Eesti keele olulisemad sõna- ja käsiraamatud, keelealased veebiallikad. Sõnaraamatute kasutamine sõnade tähenduse ja stiilivärvingu leidmiseks.	Õpilane: • väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest; suhestab keeli teadlikult, tajub nende erinevusi; • edastab võõrkeeles kuulnud ja loetud infot korrektses eesti keeles ja arvestades eesti keele kasutuse väljakujunenud tavasid; • leiab oma sõnavara rikastamiseks keeleallikatest sõnade konteksti-tähendusi, kasutusviise ja mõistesuhteid; • tunneb keelendite stiiliväärtust; oskab keelendeid tekstis mõista ja kasutada; • tuleb eesti kirjakeelega toime isiklikus ja avalikus elus ning edasi õppides.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Väärtused ja kõlblus“

2.5. Läbivate teemade käsitlemine eesti keele õppetegevuste kaudu

Aine õppekirjandusse ja vabalugemiseks valitakse eriliigilisi tekste eesti ja väliskirjanike loomingust, arvestades õppekava läbivaid teemasid. Järgnevalt on loetletud õppeaines

olulised läbivad teemad ja nendega seondult tundides käsitletavat kitsamat teemavaldkonnad.

- **Väärtused ja kõlblus:** ausus enese ja teiste vastu, iseenda ning teiste vajadused ja huvid, arusaamine heast ja halvast, õigus ja ebaõigus, kiiduväärne ja taunitav, erinevus teistest, üksiolek ja hirmud jms.
Inimestevahelised suhted: perekond, kodu turvalisus, vägivald kodus, armastus oma kodu ja koduste vastu, suhted vanemate, kasuvanemate ning vanavanematega, suhted õdede ja vendade jt lähisugulastega, poiste ja tüdrukute suhted, sallivus teistsuguste inimeste suhtes, abivajaja ja aitaja, nohiklikkus ja tõrjutus, piir oma ja võõra vahel, piir lubatu ja lubamatu vahel jms.
- **Kultuuriline identiteet:** rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale, matkamine kodukohas ning reisimine kauges maades, kultuuride mitmekesisus, erinevate rahvaste uskumused ja tavad, käitumine erinevas kultuuriruumis, külalislahkus, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse, kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ning hoidjad jms.
Minu juured, seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel, traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse, suhe keelesse, kodupaiga keel, suhted teiste rahvustega jms.
- **Tervis ja ohutus:** minu tervis, leidlik probleemide lahendamine, mängult ja päriselt, põhjendatud ja põhjendamata riskid jms.
- **Teabekeskond:** avalik ja privaatne ruum, massimeediavahendid, kommunikatsiooni-vahendid, reklaamkeel.
- **Tehnoloogia ja innovatsioon:** avastamisrõõm ja õppimiskogemused, tänapäevased teabeotsimis- ja -edastamisvõimalused, internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas, internet kui ohuallikas, käitumine suhtlusportaalides, film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad jms.
- **Kodanikualgatus ja ettevõtlus:** koostöö, reeglid ja seadused kui ühiskonna alustalad, esinemisjulgus, kõne pidamine.
- **Elukestev õpe ja karjääri planeerimine:** enesehinnang, minu hobid ja huvid, minu tulevik, rikkuse ja vaesuse probleemid, kohustused ja vastutus, CV ja avalduse koostamine.

3. Kirjandus

3.1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid kirjanduse õppeaines

Põhikooli kirjandusõpetusega taotletakse, et õpilane:

1. loeb eakohast ilukirjandust, arendab oma lugemisoskust ning omandab püsiva lugemisharjumuse kui maailma ja enda mõistmise vahendi;
2. väärtustab kirjandust oma rahvuskultuuri olulise osana ning tutvub eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
3. mõistab ilukirjanduse kujundlikku keelt, rikastab oma sõnavara ning arendab suulist ja kirjalikku väljendusoskust;
4. arendab oma loomevõimeid ja suhtub lugupidamisega loometöösse;
5. kujundab kirjanduse abil oma esteetilisi ja eetilisi väärtushoiakuid;
6. laiendab oma silmaringi ning rikastab mõtte- ja tundemaailma;
7. annab iseseisvaid hinnanguid ning sõnastab ja esitab oma mõtteid;
8. hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt erinevaid infoallikaid.

3.2. Õppeaine kirjeldus

Kirjandus on õppeaine, mis peamiselt ilukirjandusele tuginedes arendab õpilase lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ning verbaalseid loomevõimeid; kujundab väärtkirjanduse ja rahvaluule tõlgendamise ning analüüsi kaudu õpilase esteetilisi ja eetilisi väärtushoiakuid, rikastab tundemaailma, aitab leida oma identiteeti ning luua ainuomast maailmapilti. Põhikooli kirjandusõpetus keskendub eelkõige ilukirjanduse lugemisele ja tõlgendamisele. Eraldi pööratakse tähelepanu teose mõistmist toetavate oskuste arendamisele, teose kui terviku mõistmisele ning kujundliku keele tundmaõppimisele. Interpreteerimis- ja sünteesivõime arendamiseks kuuluvad vältimatute osistena kirjandusõpetusse ka tekstide esitamine ning omalooming õpilase loodud eriliigiliste tekstide tähenduses.

Kirjandusteoste üle arutlemiseks ja nende sügavuti mõistmiseks peab õpilane tundma kirjanduse metakeelt ning kirjanikega seotud kultuuriloolist tausta. Teoste käsitlemiseks vajalikke mõisteid seletatakse õppekirjanduses, õpilase enda seletust eeldatakse vaid nende väheste mõistete puhul, mis on õppesisus eraldi esile toodud. Kirjandusõpetuse teoreetiline külg on seega kahandatud võimaliku miinimumini, sest faktiteadmistest tähtsam on äratada ja hoida alal lugemishuvi ning arendada tõlgenduoskust.

Kirjanduse ainesisus peetakse oluliseks pakkuda õpilastele mitmekülgse tekstivaliku kaudu erinevaid lugemis- ja analüüsikogemusi ning tagada seega igakülgne lugejaoskuste areng. Seepärast haaratakse lugemisvarasse tähtsamate eetiliste ja esteetiliste küsimuste käsitlemist võimaldavaid teoseid nii uudiskirjandusest kui ka klassikast ning pööratakse tähelepanu

folkloorsele materjalile, et väärtustada õpilase päritolu ja kultuurilist kuuluvust. Arvestatakse ka eesti ja väliskirjanduse, vanema ja uuema kirjanduse ning eri žanre esindavate proosa-, draama- ja luuleteoste põhjendatud proportsioone. Terviklikult käsitletavate teoste valikus on rohkesti klassikat, nn tüvitekste, mille hulgast saab kirjandusõppe eesmäärke silmas pidades teha meelepärase valiku. Ainesisus esitatud terviklikult käsitletavate teoste loend ei ole kummagi kooliastme puhul suletud ega ammendav, igal õpikuautoril ja kirjandusõpetajal on vabadus valida nimetatute asemele või neile lisaks teisi teemakohaseid tekste ja teoseid, sh uudiskirjanduse hulgast. Rõhutades ainekava avatust kirjanduse valikule, on kultuuri järjepidevuse huvides siiski vaja tunda tüvitekste. Tervikkäsitluseks mõeldud teoste hulgast valib õpetaja igas klassis käsitlemiseks vähemalt neli. Õpetaja võib kirjandusteoseid valides arvestada õpilase eelistusi ning kultuurilis-rahvuslikku eripära.

5. ja 6. klassi lugemisvara koosneb:

- klassis käsitletavatest tervikteostest, mille lugemine teatud tähtjaks on kohustuslik – üks tervikteos,
- soovituslikust lugemisvarast, kus õpilasel on võimalus valida mitme raamatu vahel – kaks tervikteost,
- vabalugemisest ehk lapse enda valitud raamatust – üks tervikteos

5. klassi lugemisvara:

- Jaan Kross “Mardileib” (kohustuslik)
- Oskar Luts “Kapsapea”
- Jüri Parijõgi „Külaliste leib ja teisi eesti muinasjutte“
- Erich Kästner „Veel üks Lotte“
- Astrid Lindgren „Meisterdetektiiv Blomkvist“
- Aino Pervik „Arabella, mereröövli tütar“
- 1 Mika Keräneni raamat
- 1 luuleraamat

6. klassi lugemisvara:

- Ferenc Molnar “Pal-tänava poisid” (kohustuslik)
- Eno Raud “Kalevipoeg” või „Roostevaba mõök“
- Oskar Luts “Kevade”
- Enn Koppel „Meelis“
- Silvia Rannamaa „Kadri“
- Christine Nöstlinger „Vahetuslaps“
- Mark Twain „Tom Sawyeri seiklused“
- James Krüss „Timm Thaler ehk Müüdnud naer“

- 1 vabalt valitud luulekogu
- 1 fantaasiaraamat või üks uudisproosa teos omal valikul

Sõltuvalt õpilaste huvidest ja arengutasemest võib soovitusliku ja vabalugemise proportsioone vahetada (nt üks "kohustuslik", üks teos õpetaja soovitusel ja kaks õpilase omal valikul).

7. – 9. klassi lugemisvara koosneb:

- soovituslikust lugemisvarast, kus õpilasel on võimalik valida mitme raamatu vahel, mis haakuvad vastava klassi õppeteemadega ja mida tundides vastavalt teoreetilistele alustele ka käsitletakse – kaks tervikteost,
- vabalugemisest ehk õpilase enda valitud raamatutest – kaks tervikteost.

7. klassi soovituslik lugemisvara:

- üks noorsooteos (A. Vallik „Kuidas elad, Ann?“, M. Karu „Nullpunkt“ või „S. Henno „Mina olin siin“)
- üks teos E. Bornhöhe loomingust („Tasuja“ või „Vürst Gabriel ehk Pirit kloostri viimased päevad“)

8. klassi soovituslik lugemisvara:

- üks teos maailmakirjanduse varamust (J. D. Salinger „Kuristik rukkis“, W. Golding „Kärbeste jumal“ või J. Austen „Uhkus ja eelarvamus“)
- üks teos A. Kivirähi loomingust („Rehepapp ehk November“, „Ivan Orava mälestused ehk Minevik kui helesinised mäed“ või „Mees, kes teadis ussisõnu“)

9. klassi soovituslik lugemisvara:

- üks Jaan Krossi novell („Väike Vipper“, „Põgenemine“, „Onu“ või „Toru“)
- üks detektiivromaan, mille kangelaseks on kas Hercule Poirot või Sherlock Holmes

Lähtuvalt õpilase individuaalsest eripärast võib õpetaja nõusolekul soovitusliku lugemisvara teoseid ka ümber vahetada sarnase teema või žanriga teoste vastu.

Põhikooli kirjandusõpetuses on pööratud ilukirjanduse lugemisel, kuid funktsionaalse kirjaoskuse arendamiseks tuleb kirjandustundides tegelda ka teabetekstidega, mis on seotud eelkõige kirjanduse ning kirjanike ja teiste kultuurilooliselt tähenduslike isikutega. Kultuurilooliste tekstidega tutvudes avatakse isiksust kujundavaid seiku ning osutatakse loomingu juurde jõudmise erinevatele teedele, aidatakse mõista teose kirjandus- ja ajaloolist tagapõhja, väärtustades eesti kultuuri jaoks olulist. Eesmärk ei ole käsitleda kirjanike elu ja tegevust kõigekülgsest, vaid luua alus kirjandusprotsessi mõistmiseks ning tekitada huvi kultuurilooliste tekstide lugemise vastu. Nende toel õpitakse teksti adekvaatselt mõistma, olulist leidma, teavet struktureerima ja võrdlema, eri liiki tekste looma jms.

Õppeprotsessis võimaldatakse õpilastele rohkesti omaloomingulisi, sh kirjandusteoste, teistele tekstidele ja oma elamustele tuginevaid kirjutamiskogemusi, et arendada ja

väärtustada loovust ja mõtlemisvõimet ning tuua esile kirjutaja isikupära ja annet. Tekstianalüüsis ning tekstiloomes on võrdselt olulised suuline ja kirjalik õppetegevus.

Kirjandusõpetus seostub peaaegu kõigi õppeainetega (esmajoones eesti keelega) ja kirjanduse lähiümbruse aladega (folkloori, kujutava kunsti, teatri ja filmiga) ning toetab õppe sisu kaudu õppekava läbivate teemade käsitlemist ja võtmepädevuste saavutamist. Läbivate teemade käsitlemise iseloom, sügavus ja raskuspunkt on klassiti erinev ning paljuski seotud kirjanduse valikuga. Taotlus on, et loetud ilukirjandustekstide põhjal arutledes suhestaks õpilane ennast käsitletavate teemadega.

3.3. Taotletavad õpitulemused kirjanduse õppeaines

Teise kooliastme lõpus õpilane:

1. on lugenud eakohast erižanrilist väärtkirjandust, kujundanud selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendanud lugejaoskusi;
2. mõistab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat;
3. tõlgendab, analüüsib ja mõistab teoses kujutatud lugu ning tegelassuhteid, elamusi ja väärtusi;
4. mõistab ning aktsepteerib erinevaid seisukohti, mis võivad tekkida kirjandusteost lugedes;
5. jutustab teksti- või elamuspõhiselt ning arutleb teoses toimunu üle, väljendades end korrektselt;
6. kirjutab nii jutustavaid kui ka kirjeldavaid omaloomingulisi töid, väljendades end korrektselt;
7. kasutab vajaliku teabe hankimiseks eri allikaid, sh sõnaraamatuid ja internetti.

Kolmanda kooliastme lõpus õpilane:

1. on lugenud eakohast erižanrilist väärtkirjandust, kujundanud selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendanud lugejaoskusi;
2. väärtustab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat;
3. tõlgendab, analüüsib ning mõistab kirjandusteost kui erinevate lugude ja inimsuhete, elamuste ja väärtuste allikat ning erinevate seisukohtade peegeldajat;
4. mõistab ja aktsepteerib teose lugemisel tekkivate seisukohtade paljust, väärtustab erinevaid ideid ja kujutamisi viise;
5. väljendab end korrektselt suuliselt ja kirjalikult, jutustab kokkuvõtvalt teoses toimunust, arutleb teoses kujutatu üle ning kirjutab eriliigilisi omaloomingulisi töid;
6. kasutab vajaliku teabe hankimiseks eri allikaid, nii teatmeteoseid kui ka internetti.

3.4. Kirjanduse õppeaine õppesisu ja taotletavad õpitulemused klassiti

Kirjanduse õppeaine õppesisu, taotletavad õpitulemused ning seosed üldpädevuste ja läbivate teemadega viiendas kuni üheksandas klassis on esitatud järgnevates tabelites.

Tabel 7. Õppesisu ja taotletavad õpitulemused 5. klassis (kirjandus)

Õppesisu	Õpitulemused	Üldpädevused	Läbivad teemad
Lugemine			
Lugemise eesmärgistamine. Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine. Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine,	Õpilane: • on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“

pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine. Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemisorõõm. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.	kuuluvat tervikteost (raamatut); • loeb eakohast erizänrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist; • tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi, kõneleb oma lugemismuljetest, -elamustest ja –kogemustest.	Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus Matemaatika-pädevus	„Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Väärtused ja kõlblus“
Jutustamine			
Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Ahel-jutustamine. Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine. Jutustamine piltteksti (foto, koomiks) põhjal. Fantaasialoo jutustamine.	Õpilane: • jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade toel; • jutustab mõttelt sidusa ja tervikliku ülesehitusega loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale; • jutustab piltteksti põhjal ja selgitab selle sisu.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Väärtused ja kõlblus“
Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine			
<u>Teose/loo kui terviku mõistmine</u> Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord. Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ja tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise, tegelaste-vaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine, käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Tegelasvaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed. Loomamuinasjutu tüüptegelased. <u>Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine</u> Epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine. Valmi mõistukõnest arusaamine. Koomilise leidmine tekstist. Riimide leidmine ja loomine. Luuletuse rütm ja kõla tunnetamine. Algriimi leidmine rahvalauludest. Algriimi kasutamine oma tekstis. Luuleteksti tõlgendamine.	<u>Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused</u> Õpilane: • koostab teksti kohta eriliigilisi küsimusi; • vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega; • koostab teksti kohta sisukava, kasutades väiteid või märksõnu; • leiab lõigu kesksed mõtted; • järjestab teksti põhjal sündmused, määrab nende toimumise aja ja koha; • kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende omavahelisi suhteid, hindab nende käitumist, võrdleb iseennast mõne tegelasega; • arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhi-sündmuste, tegelaste, nende probleemide ja	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Tervis ja ohutus“ „Väärtused ja kõlblus“

<u>Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine</u> Rahvalaulu olemus. Loomamuinasjutu sisutunnused (lugu, tegelased, hea võitlus kurjaga jne). Tekke- ja seletusmuistendi tunnused. Seiklusjutu tunnused. Teose teema. Probleemi olemus. Pea- ja kõrvaltegelane. Tegelas vahelise konflikti olemus. Luuletuse vorm: salm. Valmi tunnused. Koomiline ja mittekoormiline.	väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust; - otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse. <u>Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine</u> Õpilane: - tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, võrdlusi ja algiimi; - mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele ja kogemustele tuginedes. <u>Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine</u> Õpilane: - seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muistendi ja muinasjutu olemust.		
Esitamine			
Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?) Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid. Luuleteksti esitamine peast. Rollimäng, rolliteksti esitamine.	Õpilane: esitab peast luuletuse või rolliteksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Väärtused ja kõlblus“
Omalooming			
Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Esemel, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse, tunnete kirjeldamine. Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine. Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid, nt loomamuinasjutu, seiklus- või fantaasiajutu, tekke- või seletusmuistendi, loomtegelase, või kirjandusliku tegelase kirjelduse,	Õpilane: kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldava ja jutustava teksti.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskkond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Tervis ja ohutus“

ette antud riimide põhjal või iseseisvalt luuletuse, sündmustiku või tegelasega seotud kuulutuse, loole uue või jätkuva lõpu, kirja mõnele teose tegelasele või tegelaserühmale, algustähekordustega naljaloo, luuletuse põhjal samasisulise jutu või muud sellist.			„Väärtused ja kõlblus“
---	--	--	------------------------

Tabel 8. Õppesisu ja taotletavad õpitulemused 6. klassis (kirjandus)

Õppesisu	Õpitulemused	Üldpädevused	Läbivad teemad
Lugemine			
Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise jälgimine ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.	Õpilane: - On läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut); - loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist; - tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi, kõneleb oma lugemismuljetest, -elamustest ja –kogemustest.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enesemääratluspädevus Suhtluspädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Väärtused ja kõlblus“
Jutustamine			
Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Aheljutustamine. Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine. Jutustamine piltteksti (foto, koomiks) põhjal. Fantaasialoo jutustamine.	Õpilane: - jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade toel; - jutustab mõttelt sidusa ja tervikliku ülesehitusega loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale; - jutustab piltteksti põhjal ja selgitab selle sisu.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enesemääratluspädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkuspädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Väärtused ja kõlblus“
Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine			
<u>Teose mõistmist toetavad tegevused</u> Küsimustele vastamine tsitaadiga (tekstilõigu või fraasiga), teksti abil oma sõnadega, peast. Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlausestena, märksõnadena.	<u>Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused</u> Õpilane: vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega;	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enesemääratluspädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“

Lõikude kesksete mõtete otsimine ja peamõtte sõnastamine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Illustratiivsete näidete (nt tsitaatide, iseloomulike detailide) otsimine tekstist. Detailide kirjeldamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Loetu põhjal järelduste tegemine. Oma mõtete, tundmuste, lugemismuljete sõnastamine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine. <u>Teose/loo kui terviku mõistmine</u> Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord. Sündmuste põhjus-tagajärge seosed. Minajutustaja kui loo edastaja. Tegelasete probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ja tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. Tegelasete muutumise, tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine, käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Tegelasetevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamise viisid. Looma- ja imemuinasjuttu tüüpide tegelased. Epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine. Lihtsamate sümbolite seletamine. Tegelasete varjatud tähenduse mõistmine. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine, selle võrdlev ja eristav seostamine tänapäeva elunähtustega. Riimide leidmine ja loomine. Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine. Luuletuse teksti tõlgendamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.	- koostab teksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu; - leiab lõigu keskset mõtet ja sõnastab peamõtte; - järjestab teksti põhjal sündmused, määrab nende toimumise aja ja koha; - kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste vahelisi suhteid, käitumist, analüüsib nende omavahelisi suhteid, hindab nende käitumist, lähtudes üldtunnustatud moraalinormidest, võrdleb iseennast mõne tegelasega; - arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust; - otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse. <u>Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine</u> Õpilane: - tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete ja võrdlusi; - seletab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust; - mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele ja kogemustele tuginedes; <u>Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine</u> Õpilane: - seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muinasjuttu, muistendi, kõnekäändu ja vanasõna olemust;	Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Tervis ja ohutus“ „Väärtused ja kõlblus“
--	--	--	---

<u>Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine</u> Imemuinasjutu sisutunnused. Hiiu- ja vägilasmuistendi tunnused. Vanasõna ja kõnekäänu olemus. Ajaloolise jutustuse tunnused. Teose teema ja idee. Probleemi olemus. Tüüp tegelane. Tegelas vahelise konflikti olemus. Luuletuse vorm: salm ja riim. Päevik kui ilukirjandusliku teose vorm. Animafilmi olemus.			
Esitamine			
Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?) Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid. Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina).	Õpilane: • esitab peast luuletuse, lühikese proosateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Väärtused ja kõlblus“
Omalooming			
Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Eseme, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse, tunnete kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine. Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine. Teemamapp tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta. Teemamapi vorm (mapp, karp, CD vms), sisu ja vormistamine. Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid, nt imemuinasjutu, tõsielu- või fantaasiajutu, hiiu- või vägilasmuistendi, mälestusloo, kirjandusliku tegelase või looduskirjelduse, vanasõna(de) või kõnekäändude põhjal jutukese, ette antud riimide	Õpilane: • kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldava ja jutustava teksti.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Tervis ja ohutus“ „Väärtused ja kõlblus“

põhjal või iseseisvalt luuletuse, teose või kujuteldava tegelase päevikulehekülje, loo sündmustiku edasiarenduse, tegelastevahelise dialoogi, kirja mõnele teose tegelasele või tegelasarühmale, luuletuse põhjal samasisulise jutu või muud sellist.			
---	--	--	--

Tabel 9. Õppesisu ja taotletavad õpitulemused 7. klassis (kirjandus)

Õppesisu	Õpitulemused	Üldpädevused	Läbivad teemad
Lugemine			
Lugemise iseseisev eesmärgistamine. Kiire ja aeglane lugemine, ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.	Õpilane: - on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut); - loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist; - tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Väärtused ja kõlblus“
Jutustamine			
Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Loo jutustamine: jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine.	Õpilane: jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Tervis ja ohutus“ „Väärtused ja kõlblus“
Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine			
<u>Teose mõistmist toetavad tegevused</u> Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja fantaasiaküsimused. Küsimustele vastamine	<u>Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused</u> Õpilane: vastab teksti põhjal fakti- ja järeldamis- ja analüüsiküsimustele;	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“

tsitaadiga või teksti toel oma sõnadega. Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausete ja märksõnadena. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. Arutlemine mõnel teoses käsitatud teemal. Teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine. Loetu põhjal järelduste tegemine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine. <u>Teose/loo kui terviku mõistmine</u> Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine. Tegelasrühmade konflikt ja konflikti gradatsioon. Erinevate teoste peategelaste võrdlemine. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduse tüüptegelasi. Fantaasiakirjanduse ja naljandite tüüptegelasi. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. <u>Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine</u> Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Võrdlus ja metafoor kõnekäändudes. Mõistatuse kui	• kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ja tsitaate; • kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused; • kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb tegelasi; • arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide üle; • leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema ja peamõtte, kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte; • otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse. <u>Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine</u> Õpilane: • tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, ja võrdlusi; • selgitab õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ja tähendust; • mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes. <u>Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine</u> Õpilane: • eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus), rahvalaulu (regilaul ja riimiline rahvalaul) ja rahvajutu (muinasjutt, muistend) liike, nimetab nende tunnuseid; • seletab oma sõnadega eepose ja jutustuse, valmi ja ballaadi ning komöödia olemust;	Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Tervis ja ohutus“ „Väärtused ja kõlblus“
---	--	---	---

sõnalise peitepildi äraarvamine ja loomine. Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise ja korduse tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria mõistmine. Piltluule kui piltkujundi tõlgendamine. Luuleteksti tõlgendamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine. <u>Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine</u> Rahvaluule liigid ja alaliigid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu tunnused (kujund, sümbol, sõnum). Muinasjutu vormitunnused, kompositsioon ja rändmotiivid. Koha- ja ajaloolise muistendi tunnused. Usundilise muistendi tunnused. Naljandi ja anekdoodi tunnused. Puändi olemus. Kõnekäänu ja vanasõna olemus. Mõistatuse olemus. Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika, draamatika tunnused. Eepose ja jutustuse tunnused. Seiklusromaani tunnused. Robinsonaadi ja utoopia tunnused. Luule vorm: värss, stroof. Piltluule. Valmi ja ballaadi tunnused. Motiivi olemus. Komöödia tunnused. Draamatika mõisted: monoloog, dialoog, remark, repliik.			
Esitamine			
Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?) Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid. Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina).	Õpilane: • esitab peast luule- või proosateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust..	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Väärtused ja kõlblus“
Omalooming			

Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: koha- või ajaloolise muistendi, valmi või allegoorilise loo, rahvalaulu, naljandi, mõistatusi, kõnekäändude põhjal naljaloo, seiklusjutu, piltluuletuse, kirja ühelt tegelaselt teisele, tegelasele tegevusjuhendi, tekstis toimunud sündmuste eelloo, loo muudetud vaatepunktiga, puänteeritud loo, erinevate teoste peategelaste võrdluse, vaadatud filmi põhjal ühelauselise või pikema kokkuvõtte või soovituselise või muud sellist. Omaloomingulised tööd (nt teemamapid) tänapäeva kultuurinähtuste ja kultuurilooliste isikute kohta.	Õpilane: - kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljö kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti; - kirjutab kirjandusteose põhjal arutlus-elementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Tervis ja ohutus“ „Väärtused ja kõlblus“
--	---	---	---

Tabel 10. Õppesisu ja taotletavad õpitulemused 8. klassis (kirjandus)

Õppesisu	Õpitulemused	Üldpädevused	Läbivad teemad
Lugemine			
Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.	Õpilane: - on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut); - loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist; - tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Väärtused ja kõlblus“
Jutustamine			
Loo jutustamine: jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Teose lugemise ajal ja/või järel	Õpilane: jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“

tekkinud kujutluspildist jutustamine.			„Väärtused ja kõlblus“
Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine			
<u>Teose mõistmist toetavad tegevused</u> Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ja valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärjelahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine. <u>Teose/loo kui terviku mõistmine</u> Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelase sisekonflikti äratundmine. Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine, suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmadevaheline konflikt ja konflikti gradatsioon. Erinevate teoste peategelaste võrdlemine.	<u>Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused</u> Õpilane: - vastab teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele; - kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ja tsitaate; - kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused, arutleb põhjus-tagajärjeseoste üle; - kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi, lähtudes humanistlikest ja demokraatlikest väärtustest; - arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust; - leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte, kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte; - otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse. <u>Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine</u> Õpilane: - tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algiimi;	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enesemääratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskkond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Tervis ja ohutus“ „Väärtused ja kõlblus“

Kirjanduse tüüptegelasi. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjus-tagajärj-seoste leidmine. Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine. <u>Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine</u> Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Võrdlus ja metafoor kõnekäändudes. Mõttekorduste leidmine regilaulust. Rahvalaulu elementide leidmine autoriluulest. Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine. Luuleteksti tõlgendamine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine. <u>Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine</u> Müüdi tunnused. Tänapäeva folkloor ehk poploor. Teksti kompositsioonialemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teema arendus, kulminatsioon, lõpplahendus. Muutuv ja muutumatu tegelane. Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika, draamatika tunnused. Romaani (erinevad liigid) ja novelli tunnused. Ulme- ja detektiivromaanide tunnused. Reisikirja olemus. Luule vorm: värss, stroof. Oodi, haiku ja vabavärsilise luule tunnused. Motiivi olemus.	• selgitab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude kujundlikkust ja tähendust; • mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes. <u>Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine</u> Õpilane: • seletab oma sõnadega eepika, lüürika ja draamatika, romaani, ja novelli, haiku ja vabavärsi ning tragöödia olemust.		
--	---	--	--

Tragöödia tunnused. Dramaatika mõisted: monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Intriigi olemus. Kirjandusteose dramatiseering. Lavastus ja selle valmimine. Filmikunsti väljendusvahendid: pilt ja sõna, kaader filmis. Kirjandusteose ekraniseering.			
Esitamine			
Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?). Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja-vaatajaga. Miimika ja žestikulatsiooni jälgimine. Luuleteksti esitamine peast. Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu esitamine. Kirjandusteost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.	Õpilane: • esitab peast luule- või draamateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust; • koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskkond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Väärtused ja kõlblus“
Omalooming			
Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: ulme- või detektiivjutu, haiku või vabavärsilise luuletuse, näidendi, proosa- või luuleteksti dramatiseeringu, tegelase monoloogi, tegelase eluloo, tegelase seletuskirja, muudetud žanris teksti (nt luuletuse põhjal kuulutuse, uudisest jutustuse), lisatud repliikidega teksti, mina-vormis loo, detailide abil laiendatud loo, võrdluste- ja metafooriderikka teksti, loo ühest ja samast sündmusest traagilises ja koomilises võtmes, kirja teose autorile, teostest valitud ja kommenteeritud tsitaatide kogumiku, tsitaadi (moto) alusel kirjandi, või muud sellist. Omaloomingulised tööd (nt teemamapid) tänapäeva kultuurinähtuste ja kultuurilooliste isikute kohta.	Õpilane: • kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljö kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti; • kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskkond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Tervis ja ohutus“ „Väärtused ja kõlblus“

Tabel 11. Õppesisu ja taotletavad õpitulemused 9. klassis (kirjandus)

Õppesisu	Õpitulemused	Üldpädevused	Läbivad teemad
Lugemine			
Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.	Õpilane: - on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut); - loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist; - tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Väärtused ja kõlblus“
Jutustamine			
Loo jutustamine: jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Tutvumine elektroonilise meedia (raadio, televisioon, internet) erinevate jutustamisviisidega.	Õpilane: jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Väärtused ja kõlblus“
Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine			
<u>Teose mõistmist toetavad tegevused</u> Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Konspekti koostamine. Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete	<u>Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused</u> Õpilane: - vastab teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele; - kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ja tsitaate; - kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused, arutleb põhjus-tagajärge seoste üle; - kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust,	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Tervis ja ohutus“ „Väärtused ja kõlblus“

tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ja valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärjelahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine. <u>Teose/loo kui terviku mõistmine</u> Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Lihtne ja keeruline tegelane. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelase sisekonflikti äratundmine. Tegelasvahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine, suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmadevaheline konflikt ja konflikti gradatsioon. Erinevate teoste peategelaste võrdlemine. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Teose rütm: ellipsi täitmine. Sündmuste põhjus-tagajärjeseoste leidmine. Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Eesti aja- ja kultuuriloo seostamine. Teksti aja- või kultuuriloolise tähenduse uurimine. <u>Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine</u> Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse,	iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi, lähtudes humanistlikest ja demokraatlikest väärtustest; • arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust; • leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte; • otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse. <u>Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine</u> Õpilane: • tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi; • mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes. <u>Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine</u> Õpilane: • seletab oma sõnadega eepika, lüürika, draamatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust.		
---	---	--	--

retoorilise küsimuse ja hüüatuse, ellipsi ja inversiooni tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria ja allteksti mõistmine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine. Luuleteksti tõlgendamine. Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine. <u>Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine</u> Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika, draamatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli, miniatuuri tunnused. Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Oodi, ballaadi, soneti, haiku ja vabavärsilise luule tunnused. Komöödia, tragöödia ja draama tunnused. Arvustuse olemus.			
Esitamine			
Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?). Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja-vaatajaga. Miimika ja žestikulatsiooni jälgimine. Teost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.	Õpilane: koostab ja esitab teost tutvustava ettekande.	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“ „Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Väärtused ja kõlblus“
Omalooming			
Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: regilaulu, kujundirikka luuletuse või miniatuuri, tegelase iseloomustuse või CV, tegelaste juhtlauseid, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, miljöõ kirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti,	Õpilane: - kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöõ kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti; - kirjutab kirjandusteose põhjal arutlus-elementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti	Väärtuspädevus Õpipädevus Sotsiaalne pädevus Enese-määratlus-pädevus Suhtluspädevus Ettevõtlikkus-pädevus	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ „Kultuuriline identiteet“ „Teabekeskond“

teatrietenduse, filmi või kirjandusteose arvustuse vms. Omaloomingulised tööd (nt lühiuurimused) tänapäeva kultuurinähtuste ja kultuurilooliste isikute kohta.	näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.		„Tehnoloogia ja innovatsioon“ „Tervis ja ohutus“ „Väärtused ja kõlblus“
--	---	--	---

3.5. Läbivate teemade käsitlemine kirjanduse õppetegevuste kaudu

Loetavad ja tundides käsitletavat kirjanduse eri liike ja žanre esindavad tekstid valitakse eesti ja väliskirjanike loomingust, arvestades õppekava alusväärtusi, õppe- ja kasvatuseesmärgi, kirjanduse kui kunsti liiki eripära ja sellega seonduvaid üldpädevusi (sotsiaalset, väärtus- ja enesemääratluspädevust) ning läbivaid teemasid. Tundides käsitletavat ja terviklikult loetavat kirjandusteoseid valitakse arvestusega, et esindatud oleksid kõik järgmised teemavaldkonnad.

- **Väärtused ja kõlblus:** enesehinnang, ausus enese ja teiste vastu, iseenda ning teiste vajadused ja huvid, arusaamine heast ja halvast, õiglus ja ebaõiglus, kiiduväärne ja taunitav, erinevus teistest, minu hovid ja huvid, minu tervis ja tulevik, rikkuse ja vaesuse probleemid, kohustused ja vastutus, üksiolek ja hirmud jms. Inimestevahelised suhted: perekond, kodu turvalisus, vägivald kodus, armastus oma kodu ja koduste vastu, suhted vanemate, kasuvanemate ja vanavanematega, suhted õdede ja vendade jt lähisugulastega, poiste ja tüdrukute suhted, sallivus teistsuguste inimeste suhtes, abivajaja ning aitaja, nohiklikkus ja tõrjutus, piir oma ja võõra vahel, piir lubatu ja lubamatu vahel jms.
- **Kultuuriline identiteet:** rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale, matkamine kodukohas ning reisimine kauges maades, kultuuride mitmekesisus, erinevate rahvaste uskumused ja tavad, käitumine erinevas kultuuriruumis, külalislahkus, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse, kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ja hoidjad jms. Minu juured, seos mineviku, oleviku ning tuleviku vahel, traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse, suhe keelesse, kodupaiga keel, suhted teiste rahvustega jms.
Kultuuride mitmekesisus, elu erinevates kultuurides, rahvuskultuur, regionaalne, professionaalne, klassi-, noorte- jms kultuur, sallivus erinevate kultuurinähtuste suhtes, matkamine kodukohas ning reisimine kauges maades, erinevate rahvaste uskumused ja tavad, käitumine erinevas kultuuriruumis, külalislahkus, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse, rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale, rahvuskultuuri säilitajad ja arendajad, kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ning hoidjad jms.
- **Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng:** minu osa looduse hoidmisel, austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse, hädasolija aitamine, lemmikloomad ning vastutus nende eest, aastaaegade omanäolisus jms.

- **Elukestev õpe ja karjääri planeerimine:** haridus ja haritus, esinemisoskused, minu tulevik, valikute tegemine ja teiste inimeste valikute aktsepteerimine.
- **Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus:** loomingulisus, koostöö, kohustused ja õigused, vastutustunne, juhtimisoskused, omariiklus, vabadus.
- **Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon:** avastamisrõõm ja õppimiskogemused, tänapäevased teabeotsimis- ja teabedastamisvõimalused, internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas, internet kui ohuallikas, käitumine suhtlusportaalides, film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad jms.